Д.А. Пацыкайлік, В.М. Сасноўскі

МЕТОДЫКА ГЕАГРАФІЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

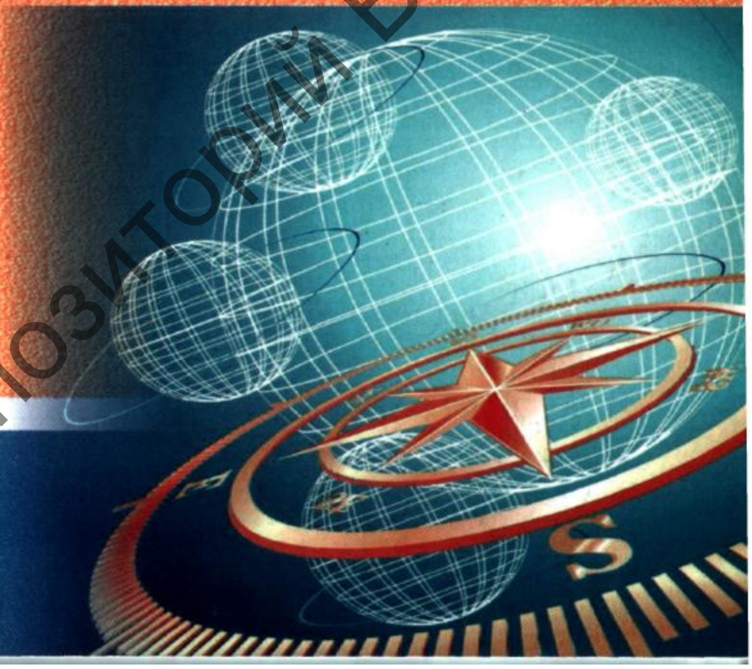

Репозиторий БГПУ

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»

Д.А. Пацыкайлік, В.М. Сасноўскі

МЕТОДЫКА ГЕАГРАФІЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

Дапушчана Міністэрствам адукацыі
Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага
дапаможніка для студэнтаў устаноў
вышэйшай адукацыі па геаграфічных
спецыяльнасцях

Мінск 2012

Репозиторий БГПУ

УДК 910.1(075.8)
ББК 26.8я73
П218

Друкуецца па рашэнні рэдакцыйна-выдавецкага савета БДПУ

Р э ц э н з е н т ы:
кандыдат геаграфічных навук, дацэнт, дацэнт кафедры фізічнай геаграфіі БрДУ імя А.С. Пушкіна *А.У. Грыбко*;
выкладчык кафедры сацыяльна-эканамічнай геаграфіі і турызму БрДУ імя А.С. Пушкіна *С.В. Нічыпарук*;
кандыдат геаграфічных навук, дацэнт кафедры геаэкалогіі БДУ *І.І. Счасная*

Пацыкайлік, Д.А.
П218 Методыка геаграфічных даследаванняў : вучэб. дапам. / Д.А. Пацыкайлік, В.М. Сасноўскі. – Мінск : БДПУ, 2008. – 186 с.
ISBN 978-985-541-055-4.

У выданні актуалізуюцца праблемы метадалогіі геаграфічных даследаванняў. Разглядаюцца прадмет і задачы курса, прынцыпы і логіка навуковага пазнання ў геаграфіі. Прадстаўлена методыка кампанентных і комплексных фізіка-геаграфічных і сацыяльна-эканоміка-геаграфічных даследаванняў. Матэрыялы дапаможніка адпавядаюць вучэбнай тыпавой праграме.

Адрасуецца студэнтам устаноў вышэйшай адукацыі па геаграфічных спецыяльнасцях, настаўнікам, спецыялістам у пазначанай галіне, усім, хто цікавіцца пытаннямі геаграфічных даследаванняў.

УДК 910.1(075.8)
ББК 26.8я73

ISBN 978-985-541-055-4

© Пацыкайлік Д.А., Сасноўскі В.М., 2012
© БДПУ, 2012

ЗМЕСТ

УВОДЗІНЫ 5

Раздзел 1
МЕТАДАЛАГІЧНЫЯ АСНОВЫ ГЕАГРАФІЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ 8

1.1. Прадмет і задачы курса «Методыка геаграфічных даследаванняў». Асноўныя тэрміны і паняцці 8

1.2. Прынцыпы і метады навуковага пазнання ў геаграфіі 15

1.3. Логіка працэсу навуковага даследавання 41

Раздзел 2
МЕТОДЫКА ФІЗІКА-ГЕАГРАФІЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ 58

2.1. Методыка вывучэння прасторавай структуры прыродных кампанентаў і прыродных тэрытарыяльных комплексаў 58

2.1.1 Геамарфалагічныя даследаванні 58

2.1.2. Метэаралагічныя і мікракліматычныя даследаванні 65

2.1.3. Гідралагічныя даследаванні 77

2.1.4. Глебавыя даследаванні 88

2.1.5. Комплексныя фізіка-геаграфічныя даследаванні 93

Раздзел 3
МЕТОДЫКА САЦЫЯЛЬНА-ЭКАНОМІКА- ГЕАГРАФІЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ 106

3.1. Методыка вывучэння асобных элементаў тэрытарыяльных сацыяльна-эканамічных сістэм 106

3.1.1. Прыродна-экалагічны патэнцыял 106

3.1.2. Сацыяльна-дэмаграфічны патэнцыял 118

3.1.3. Эканамічны патэнцыял 132

3.1.4. Навукова-інавацыйны патэнцыял 158

Репозиторий БГПУ

3.2. Методыка комплекснага вывучэння тэрытарыяльных сацыяльна-эканамічных сістэм 161

3.2.1. Асаблівасці методыкі комплекснага вывучэння тэрытарыяльных сацыяльна-эканамічных сістэм (на прыкладзе адміністрацыйнай вобласці) *161*

3.2.2. Інтэгральная ацэнка ўзроўню сацыяльна-эканамічнага развіцця рэгіёнаў *167*

3.2.3. Населены пункт як аб'ект сацыяльна-эканоміка-геаграфічных даследаванняў (на прыкладзе горада) *173*

ЛІТАРАТУРА 183

Асноўная 183

Дадатковая 184

Інтэрнэт-рэсурсы 184

Навука пачынаецца там,
дзе з'яўляюцца метады.

УВОДЗІНЫ

Для сучаснай геаграфічнай навукі характэрны шматлікія асаблівасці, якія звязаны з уласцівасцямі яе структуры. Яна з'яўляецца адзінай сярод фундаментальных навук, у полі зроку якой і прырода, і чалавечае грамадства. Гэта складаная, шматкампанентная, інтэгральна-сінтэтычная сістэма навук актыўна ўзаемадзейнічае практычна з усімі групамі навук і складаецца з дзвюх галоўных падсістэм – фізічнай і сацыяльна-эканамічнай геаграфіі. Іх дыялектычнае адзінства выклікае неабходнасць казаць не толькі пра агульныя прынцыпы правядзення навуковых даследаванняў, але і неабходнасць цеснага супрацоўніцтва, падставай для якога з'яўляецца ўзмацненне тэарэтычных, метадычных і арганізацыйных асноў гэтых падсістэм.

Геаграфічны аналіз прызначаны рашаць шэраг задач, аднак стратэгічнай сярод іх застаецца выяўленне адрозненняў ад месца да месца, незалежна ад таго, даследуюцца прыродныя тэрытарыяльныя сістэмы ці тэрытарыяльныя сацыяльна-эканамічныя сістэмы. Сярод іншых найважнейшых задач геаграфічнага аналізу на сучасным этапе неабходна назваць такія:

- ацэнка прыродных умоў рэгіёнаў з пункту гледжання іх спрыяльнасці для жыцця насельніцтва;
- выяўленне прасторавых заканамернасцей у функцыянаванні прыродных і сацыяльна-эканамічных сістэм;
- вывучэнне прасторава-часавай арганізацыі прыродных тэрытарыяльных комплексаў (ПТК);
- ландшафтна-экалагічная ацэнка сучаснага стану ПТК;
- інтэгральная (комплексная) ацэнка прыродна-рэсурснага патэнцыялу рэгіёнаў;
- ацэнка ўстойлівасці і праблемнасці развіцця рэгіёнаў;
- ацэнка інвестыцыйнай прыцягальнасці рэгіёнаў і іх канкурэнтаздольнасці;
- ацэнка ўзроўню сацыяльна-эканамічнага развіцця рэгіёнаў;
- ацэнка ўзроўню і якасці жыцця насельніцтва рэгіёнаў.

Репозиторий БГПУ

Вучэбнае выданне

Пацыкайлік Дзмітрый Аляксеевіч
Сасноўскі Вячаслаў Мікалаевіч

МЕТОДЫКА ГЕАГРАФІЧНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ

Вучэбны дапаможнік

Рэпозиторий БГПУ

Рэдактар-карэктар Т.А. Белапко
Тэхнічнае рэдагаване і камп'ютарная вёрстка А. А. Пакалы

Падпісана ў друк 12.04.12. Фармат 60x84 1/16. Папера афсетная. Гарнітура *Таймс*. Друк Riso.
Ум. друк. арк. 10,81. Ул.-выд. арк. 9,5. Тыраж 500 экз. Заказ 127.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
Установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка».
ЛИ № 02330/0494368 от 16.03.09.
ЛП № 02330/0494171 от 03.04.09.
Савецкая, 18, 220030, Мінск.